

Beveiliging en privacy in de SUWI- keten

Een onderzoek naar de waarborgen van de informatiebeveiliging van Suwinet-Inkijk bij gemeenten en zbo's

Beveiliging en privacy in de SUWI-keten

Een onderzoek naar de waarborgen van de informatiebeveiliging van
Suwinet-Inkijk bij gemeenten en zbo's

R09/03, april 2009
ISSN 1383-8733
ISBN 978-90-5079-225-7

Voorwoord

De overheid heeft de ambitie om de kwaliteit van de dienstverlening aan burgers fors te verbeteren, onder meer door bij haar dienstverlening te volstaan met het eenmalig uitvragen van gegevens aan de burger. Elektronische uitwisseling van gegevens tussen de ketenpartners is een manier om die eenmalige gegevensuitvraag te realiseren.

In de keten van werk en inkomen stellen de ketenpartners Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen, de Sociale Verzekeringsbank en gemeenten - ondersteund door Stichting Inlichtingenbureau Gemeenten en het Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen - op dit moment al de persoonsgegevens van miljoenen Nederlanders via Suwinet-Inkijk aan elkaar beschikbaar. De verwachting is dat dit gegevensgebruik met de intensivering van de samenwerking in Werkpleinen en de inzet van het digitaal klantdossier fors zal toenemen.

Naast een optimale dienstverlening verwacht de burger ook van de overheid dat zij de privacy voldoende waarborgt en dat het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik van persoonsgegevens minimaal is.

De toename van elektronische gegevensuitwisseling, gecombineerd met de eisen die de burger stelt aan zorgvuldige omgang met persoonlijke gegevens, vormde voor de inspectie aanleiding om na te gaan of partijen in de keten van werk en inkomen een veilig gebruik van Suwinet-Inkijk kunnen waarborgen.

Mr. H. Zeilstra
Plv. inspecteur-generaal a.i.

Inhoud

1	Inleiding	7
1.1	Focus van het onderzoek	7
1.2	Onderzoeksaanpak	8
2	Bevindingen en conclusies	9
2.1	Planmatige aanpak beveiliging	9
2.2	Organisatie van informatiebeveiliging	9
2.3	Logische toegangsbeveiliging	10
2.4	Herkennen beveiligingsincidenten	10
2.5	Ondersteuning beveiliging	11
3	Oordeel	13
4	Reactie SUWI-partijen	15
	Lijst van afkortingen	17
	Bijlagen: Reactie Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen	19
	Reactie Sociale Verzekeringsbank	
	Reactie Stichting Inlichtingenbureau Gemeenten	
	Reactie Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen	
	Reactie Divosa	
	Publicaties van de Inspectie Werk en Inkomen	21

I Inleiding

Medewerkers van de overheidsorganisaties zoals het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) inclusief UWV WERKbedrijf, en de Sociale Verzekeringsbank (SVB) wisselen onderling en met gemeenten grote hoeveelheden gegevens van burgers uit. Miljoenen malen per jaar raadplegen zij via de elektronische voorziening Suwinet-Inkijk persoonsgegevens voor onder meer de beoordeling van uitkeringen. Zij raadplegen daartoe elkaars databestanden, maar ook de bestanden van de Belastingdienst, de Informatiebeheergroep, de Rijksdienst voor het Wegverkeer etc. Het aantal raadplegingen is de laatste twee jaar bijna vervijfvoudigd. Al met al is elektronische gegevensuitwisseling een onmisbaar onderdeel geworden voor de kwaliteit van integrale dienstverlening aan burgers.

Met de inrichting van de Werkpleinen en de bijbehorende intensievere samenwerking nemen naar verwachting het gebruik, het belang en de afhankelijkheid van elektronische gegevensuitwisseling verder toe. Dit wordt versterkt door de wettelijke bepaling dat reeds beschikbare gegevens (wet eenmalige gegevensuitvraag) niet nogmaals worden uitgevraagd en door het voornemen van de overheid om het digitaal klantdossier binnen en buiten de SUWI-keten breder in te zetten.

In het verlengde van deze ontwikkelingen zijn adequate beveiligingsmaatregelen onmisbaar. De burger mag verwachten dat eenmaal aangeleverde gegevens ook elders worden gebruikt, maar dezelfde burger hecht ook aan privacy. De burger mag verwachten dat de overheid er alles aan doet om misbruik of oneigenlijk gebruik van zijn gegevens te voorkomen.

Bij eerdere IWI-onderzoeken is melding gemaakt van incidenteel misbruik of oneigenlijk gebruik van gegevens. Enkele voorbeelden hiervan zijn het tegen betaling informatie leveren aan een handelsinformatiebureau, het verstrekken van informatie over de vermogens- en inkomenspositie van een cliënt aan een drugsdealer en het (na een verkeersongeval) raadplegen van NAW-gegevens op basis van het kentekenregister. Ook is IWI tijdens haar onderzoek gestuit op een vaker voorkomende vorm van oneigenlijk gebruik, namelijk de raadpleging van gegevens van bekende Nederlanders (onderzoek Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen (BKWI)). BKWI meldt in zijn jaarverslag 2008: *“Het is [...] aannemelijk dat het oneigenlijk/onrechtmatig raadplegen van persoonsgegevens via Suwinet vaker plaatsvindt, dan alleen in de onderzochte gevallen.”*

Naar aanleiding van de toenemende gegevensuitwisseling en het belang van een zorgvuldige omgang met persoonlijke gegevens, heeft IWI onderzoek gedaan naar de waarborgen en de werking van informatiebeveiliging binnen de keten van werk en inkomen (SUWI-keten), specifiek bij de elektronische voorziening Suwinet-Inkijk. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2008 tot en met februari 2009. Het verzoek van de toenmalige staatssecretaris van SZW om een nader onderzoek in te stellen naar de beveiligingsplannen van gemeenten, is daarbij meegenomen.¹

¹ Brief van de staatssecretaris van SZW aan IWI d.d. 1 oktober 2008, kenmerk W&B/SFI/08/26552.

I.1 Focus van het onderzoek

Het onderzoek concentreert zich op het zorgvuldig omgaan met persoonlijke gegevens. Een tweetal belangrijke elementen daarvan betreft doelbinding en beveiliging. Doelbinding houdt in dat persoonsgegevens alleen maar mogen worden gebruikt voor het doel waarvoor ze zijn verzameld. Beveiliging betekent dat persoonsgegevens beschermd moeten worden tegen verstrekking aan personen of organisaties die daar geen recht op hebben. Daarnaast is het aspect proportionaliteit van belang. Dit betekent dat alleen informatie wordt gebruikt die noodzakelijk is voor het doel waarvoor het nodig is.

De bescherming van persoonsgegevens kan enerzijds geregeld worden via technische, organisatorische en procedurele maatregelen. Anderzijds berust de bescherming van gegevens op de integriteit van medewerkers. Het onderzoek richt zich alleen op de technische, organisatorische

en procedurele maatregelen. Hierbij gaat het erom dat medewerkers de beschikbare gegevens zorgvuldig behandelen en deze alleen delen in het kader van het werk, zodat misbruik of oneigenlijk gebruik wordt voorkomen. De vraag is of de partijen in de SUWI-keten deze zorgvuldige behandeling van gegevens waarborgen. De vraag hoe partijen de integriteit van medewerkers in het kader van informatiebeveiliging waarborgen, valt buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

1.2 Onderzoeksaanpak

IWI heeft de waarborgen voor de informatiebeveiliging in de SUWI-keten in opzet, bestaan en werking onderzocht. Het nakomen van de wettelijke verplichtingen van de partijen is beoordeeld en getroffen maatregelen zijn in de praktijk getoetst. Daarnaast is nagegaan in hoeverre partijen gebruik maken van de middelen die door BKWI ter beschikking worden gesteld om de informatiebeveiliging gestalte te geven en te monitoren. Als toetsingskader voor dit onderzoek heeft de inspectie het Besluit SUWI en de Regeling SUWI gebruikt, welke regels omvatten met betrekking tot de beveiliging van Suwinet.

Zelfstandige bestuursorganen (zbo's) zoals UWV (waaronder UWV WERKbedrijf en BKWI vallen), SVB en Inlichtingenbureau zijn verplicht zich jaarlijks aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) te verantwoorden door middel van een EDP-audit inzake informatiebeveiliging. Gemeenten hebben wel dezelfde verplichting tot beveiliging, maar kennen een andere bestuurlijke verantwoordingsplicht, namelijk naar de gemeenteraad. Om deze reden heeft de inspectie goed inzicht in de stand van zaken bij de zbo's, terwijl het beeld bij gemeenten voor een groot deel nog ontbreekt. Daarom heeft IWI haar onderzoek toegespitst op de SUWI-partij gemeenten.

Op verzoek van de toenmalige staatsecretaris van SZW zijn van alle gemeenten de beveiligingsplannen opgevraagd en onderzocht. Aansluitend is een twaalfstal gemeenten geselecteerd voor een beoordeling in de praktijk. Voor de zbo's is met name gebruik gemaakt van de jaarlijkse verantwoordingsinformatie en de samenvattende rapportage beveiliging Suwinet van BKWI. Om het gebruik van Suwinet-Inkijk te toetsen, zijn gegevens uit de logbestanden van BKWI geanalyseerd. In deze logbestanden zijn alle gegevens van een raadpleging van Suwinet-Inkijk vastgelegd.

2 Bevindingen en conclusies

2.1 Planmatige aanpak beveiliging

De wetgever heeft vanaf 2002 gesteld dat het planmatig zorg dragen voor de beveiliging van gegevens in het domein van werk en inkomen een primaire vereiste is. In artikel 6.4 van de Regeling SUWI is bepaald dat partijen beschikken over een beveiligingsplan waarin is weergegeven op welke wijze zij hieraan invulling geven. Van de zbo's is bekend dat zij over een beveiligingsplan Suwinet beschikken omdat dit deel uitmaakt van de verplichte jaarlijkse verantwoordingscyclus. Van de gemeenten was dit deels bekend.² Op verzoek van de toenmalige staatssecretaris van SZW heeft IWI de beschikbaarheid van beveiligingsplannen bij gemeenten op peildatum 1 januari 2009 volledig in kaart gebracht.

2

IWI-onderzoek Beveiligingsplannen
Suwinet gemeenten, brief aan staats-
secretaris SZW d.d. 29 april 2008,
kenmerk 2008/1157.

Per 1 januari 2009 beschikt 78 procent van alle Nederlandse gemeenten over een beveiligingsplan. Dit omvat zowel individuele gemeenten als gemeenten die samenwerken in een intergemeentelijke sociale dienst (ISD). Het aantal beveiligingsplannen is in 2008 fors gestegen. Bij een telefonische quick scan in februari 2008 liet 64 procent weten te beschikken over een dergelijk plan. Opvallend is dat bijna een kwart van de ontvangen plannen is opgesteld of aangepast in het laatste kwartaal van 2008. Grote gemeenten hebben in verhouding even vaak aangeleverd als middelgrote of kleine gemeenten.

In concreto heeft IWI op de peildatum van 96 gemeenten géén beveiligingsplan ontvangen. Deze gemeenten handelen onrechtmatig als zij niet over een dergelijk plan beschikken. De namen van deze gemeenten zijn onder de aandacht gebracht van de staatssecretaris.

Op basis van de wet worden aan het beveiligingsplan geen eisen gesteld ten aanzien van de vorm of de kwalitatieve invulling ervan. Wel ligt het voor de hand dat het beveiligingsplan voor wat betreft de kwaliteit voldoet aan de normen uit de verantwoordingsrichtlijn die de partijen gezamenlijk hebben opgesteld.³ IWI heeft voor dit onderzoek een representatief aantal beveiligingsplannen van gemeenten beoordeeld aan de hand van dit normenkader. Dit kader wordt ook door de EDP-auditors gehanteerd bij het beoordelen van de beveiligingsplannen van zbo's. BKWI biedt via zijn website een aantal voorbeeldplannen aan.

3

Verantwoordingsrichtlijn voor de EDP-
audit van de beveiliging van Suwinet,
versie 2.0.

Er is vrijwel geen enkel beveiligingsplan van gemeenten dat voldoet aan de normen. De gemeenten maken weliswaar veelvuldig gebruik van de voorbeeldplannen van BKWI, maar dit betreft met name de beknopte versie. BKWI geeft, in lijn met de opvatting van IWI, aan dat deze versie op zich niet volstaat maar onderdeel moet vormen van een algemeen beveiligingsplan. Gemeenten en ISD'en die hun plan recent (tweede helft 2008) hebben opgesteld, maken twee keer zo vaak gebruik van het beknopte voorbeeldplan als gemeenten en ISD'en die hun beveiligingsplan al eerder hebben gemaakt. Gemeenten hebben het Suwinet-informatiebeveiligingsbeleid en het beveiligingsplan in de regel niet actief uitgedragen in de gemeentelijke organisatie en niet jaarlijks geëvalueerd en - indien nodig - geactualiseerd.

Aan de hand van het genoemde normenkader is door de externe auditors vastgesteld dat de kwaliteit van de beveiligingsplannen bij alle zbo's voldoet aan de normen. IWI onderschrijft dit oordeel van de auditors maar plaatst wel een kanttekening bij het beveiligingsplan van UWV WERKbedrijf (voorheen CWI): dit plan is 2007 en 2008 niet geactualiseerd.

2.2 Organisatie van informatiebeveiliging

Als het beveiligingsbeleid is vastgesteld en de invulling hiervan planmatig is weergegeven, volgt de organisatorische inrichting. Een adequaat ingerichte beheersstructuur in de organisatie is een waarborg voor de beveiliging van Suwinet. Dat vereist onder meer het beleggen van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en het inzetten van gekwalificeerde functionarissen. IWI

heeft bij twaalf gemeenten een audit uitgevoerd om dit in kaart te brengen. Voor de beoordeling van de zbo's is gebruik gemaakt van de jaarverslagen van de zbo's en rapportages van EDP-auditors.

De organisatorische beheersstructuur vertoont bij het merendeel van de onderzochte gemeenten lacunes. Vrijwel alle gemeenten hebben taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden ten dele beschreven en vervolgens onvoldoende belegd en gescheiden. De security officers, voor zover aanwezig, bleken veelal onvoldoende materiekkennis te hebben. De meeste gemeenten controleren wel op het verwijderen/vernietigen van privacygevoelige gegevens, maar de onderzochte gemeenten voldoen doorgaans niet aan de eis dat dergelijk materiaal dagelijks dient te worden opgeborgen.

Alle zbo's beschikken over een ingerichte organisatie voor het beheersen van de beveiliging van Suwinet. Bij het Inlichtingenbureau is vastgesteld dat de procedures en maatregelen betreffende de organisatie van het incidentenbeheer ten dele zijn geïmplementeerd (zie ook paragraaf 2.4 herkennen beveiligingsincidenten).

2.3 Logische toegangsbeveiliging

Het instrument van de logische toegangsbeveiliging heeft tot doel om Suwinet en de desbetreffende gegevens te beschermen tegen ongeautoriseerd gebruik; voor het gebruik geldt het principe van 'need to know'.

Binnen de SUWI-keten is hiertoe onder meer een procedure ontwikkeld voor het aanvragen, uitgeven en weer intrekken van autorisaties. Deze autorisatieprocedure begint met identificatie (vaststellen van de identiteit) en autorisatie (toekennen van rechten). Autorisatie wordt verleend op basis van aan een persoon toegekend autorisatieprofiel en de daaraan gekoppelde toegangsrechten tot de voor de functie noodzakelijk informatie. IWI heeft voor dit deel van het onderzoek gebruik gemaakt van de logbestanden van BKWI en veldwerk verricht bij twaalf gemeenten. Voor de zbo's is gebruik gemaakt jaarverantwoordingen, de EDP-audits en de samenvattende rapportage van BKWI.

Meer dan helft van de gemeenten kent geen spreiding in de verdeling van de autorisaties. Bevoegdheden voor toegang tot Suwinet worden breed toegekend en er is nauwelijks onderscheid in de bevoegdheden van de verschillende functies. Een periodieke beoordeling van de autorisaties door een security officer vindt vrijwel niet plaats.

Gemeenten zijn weinig actief in het opschonen van gebruikersaccounts. De accounts van uit dienst getreden medewerkers worden niet tijdig verwijderd.

Via Suwinet-Inkijk krijgen medewerkers meer informatie aangeboden dan bijvoorbeeld via de gemeentelijke basisadministratie. Of dat samenhangt met een brede toekenning van de autorisaties of een ruimere definitie van noodzakelijk informatie, heeft IWI niet nader onderzocht.

UWV, SVB en BKWI hebben voor dit aspect van de beveiliging voldoende procedures en maatregelen getroffen en geïmplementeerd. UWV WERKbedrijf heeft procedures en maatregelen gedeeltelijk geïmplementeerd. IWI constateert bij het Inlichtingenbureau dat de kwaliteit van de ICT-beheersprocessen, waaronder logische toegangsbeveiliging, ten opzichte van 2007 is afgenomen.

2.4 Herkennen beveiligingsincidenten

De Verantwoordingsrichtlijn voor informatiebeveiliging gaat er vanuit dat een SUWI-partij maatregelen treft om inbreuk op het gegevensgebruik te voorkomen. Daarnaast mag worden verwacht dat deze ketenpartner alert is op beveiligingsincidenten, deze verhelpt en meldt aan andere partijen; dit om de gezamenlijke dienstverlening te waarborgen en misbruik of oneigenlijk gebruik in de verschillende ketenschakels te voorkomen.

De gemeenten beschikken wel over een 'technische' incidentenprocedure, maar IWV is van mening dat hiermee niet alle beveiligingsincidenten in kaart worden gebracht. Er vindt bij gemeenten in de regel geen monitoring plaats van het gebruik van Suwinet-Inkijk en ongeautoriseerde toegangspogingen worden vrijwel niet gedetecteerd. Een analyse van eventuele beveiligingsincidenten ontbreekt bij bijna alle onderzochte gemeenten.

UWV en SVB hebben voor dit aspect van de beveiliging voldoende procedures en maatregelen getroffen en geïmplementeerd. UWV WERKbedrijf en BKWI hebben procedures en maatregelen gedeeltelijk geïmplementeerd. Bij het Inlichtingenbureau is vastgesteld dat de organisatie van het incidentenbeheer ten dele is geïmplementeerd. De incidenten worden niet geanalyseerd en afgewikkeld in relatie tot de ernst van de storing. Hierdoor is niet gewaarborgd dat beveiligingsincidenten met prioriteit worden opgelost en maatregelen worden getroffen om herhaling van het beveiligingsincident te voorkomen.

2.5 Ondersteuning beveiliging

Om de veelheid van verschillende gebruikers te ondersteunen en bij te dragen aan een uniform beveiligingsniveau van Suwinet-Inkijk, heeft BKWI als eigenaar/facilitator van Suwinet een aantal gestandaardiseerde producten ontwikkeld. Zo stelt BKWI, naast de gezamenlijk ontwikkelde verantwoordingsrichtlijn, een aantal producten beschikbaar om de informatiebeveiliging gestalte te geven en het gebruik van Suwinet-Inkijk te monitoren. BKWI kan het gebruik van deze producten niet afdwingen. IWV heeft onderzocht of partijen bekend zijn met de producten en deze actief inzetten. In de marge van dit onderzoek heeft IWV de kwaliteit van de producten meegenomen.

De voorbeeldplannen van BKWI worden veelvuldig door gemeenten gebruikt, zo blijkt uit een inventarisatie van de ontvangen plannen. Van de ontvangen gemeentelijke beveiligingsplannen is 67 procent geënt op een BKWI-voorbeeld. Dit geldt niet voor de zbo's, die hanteren een eigen model dat alle elementen van de verantwoordingsrichtlijn raakt.

De rapporten over het gebruik van Suwinet-Inkijk vinden deels hun weg naar de gemeenten. Minder dan de helft van de gemeenten (circa 40 procent) ontvangt elke maand een periodiek rapport over het gebruik van Suwinet-Inkijk. Tijdens het veldonderzoek onder gemeenten bleek de bekendheid met het product bij betrokken functionarissen laag te zijn. Als het product al bekend was, werd het product een beperkte gebruikswaarde toegekend omdat het volgens betrokkenen niet voorziet in het signaleren van misbruik. De specifieke rapporten over het gebruik van Suwinet-Inkijk van een medewerker worden door circa 20 procent van de gemeenten opgevraagd. Alle zbo's ontvangen van BKWI periodieke rapporten. Een aantal zbo's heeft in 2008 specifieke rapporten opgevraagd en aantoonbaar disciplinaire maatregelen getroffen.

BKWI concludeert zelf dat de ondersteuning aan partijen bij de monitor van het gebruik van Suwinet in 2008 onvoldoende is geweest. Het rapportageproces stagneerde enkele malen, de gebruikswaarde van de rapporten verdient verbetering en het actief aanbieden van deze producten was beperkt.

3 Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de informatiebeveiliging in de SUWI-keten niet op orde is. De gemeenten vormen hierbij de zwakste schakel, omdat waarborgen voor informatiebeveiliging van persoonsgegevens via Suwinet-Inkijk met name bij deze partij ontbreken. De informatiebeveiliging van zbo's is over het algemeen goed geborgd; wel is sprake van enkele onvolkomenheden.

De wetgever heeft vanaf 2002 gesteld dat het planmatig zorg dragen voor de beveiliging van gegevens in het domein van werk en inkomen een primaire vereiste is. Per 1 januari 2009 beschikt 78 procent van alle Nederlandse gemeenten over een beveiligingsplan. Het aantal beveiligingsplannen bij gemeenten is weliswaar in 2008 gegroeid, maar de kwaliteit van dergelijke plannen is vaak ondermaats. Alle zbo's voldoen aan de verplichting tot het hebben van een beveiligingsplan; UWV WERKbedrijf werkt met een niet geactualiseerd beveiligingsplan.

De organisatorische invulling van de informatiebeveiliging vertoont bij veel gemeenten lacunes. Taken en bevoegdheden zijn ten dele beschreven, maar onvoldoende belegd. De security officers, voor zover aanwezig, beschikken veelal over onvoldoende materiekennis. De zbo's hebben organisatorische procedures en maatregelen merendeels op orde.

Het instrumentarium van de logische toegangsbeveiliging wordt veelal onvoldoende benut door gemeenten. De autorisaties en de daaraan gekoppelde toegang tot informatie worden breed toegekend en niet actueel gehouden. IWI constateert dat medewerkers vaak veel meer informatie kunnen verkrijgen dan voor hun functie nodig is. Daarnaast kan het Inlichtingenbureau informatie die vanuit afzonderlijke bronsystemen voor medewerkers niet toegankelijk is, via Suwinet-Inkijk wel worden geraadpleegd. IWI vindt dit met het oog op de privacy-aspecten doelbinding en proportionaliteit ongewenst. Het merendeel van de zbo's benut het instrumentarium op voldoende wijze.

De herkenning van beveiligingsincidenten laat bij gemeenten te wensen over. Het gebruik van Suwinet-Inkijk wordt in de regel bij gemeenten niet gemonitord en ongeautoriseerde toegangspogingen worden niet gedetecteerd. Het is aannemelijk dat hierdoor misbruik of oneigenlijk gebruik niet wordt opgemerkt. Van het Inlichtingenbureau is bekend dat deze de incidenten niet analyseert en afwikkelt in relatie tot de ernst van de storing.

BKWI biedt reeds verschillende producten aan waarmee de informatiebeveiliging kan worden verbeterd. Gebruik hiervan zou tot een kwaliteitsimpuls bij de SUWI-partijen kunnen leiden. Veel gemeenten zijn echter niet bekend met de BKWI-producten inzake monitoring van Suwinet. Een aantal gemeenten is kritisch over de meerwaarde van deze producten ten behoeve van controle op misbruik en oneigenlijk gebruik. Als ondersteuner van de informatiebeveiliging van Suwinet-Inkijk kan BKWI zich nog verbeteren. IWI is van mening dat gemeenten veel meer de mogelijkheden kunnen benutten en op die manier bijdragen kunnen leveren aan het vertrouwen in een goede informatiebeveiliging.

4 Reactie SUWI-partijen

Reactie betrokken uitvoeringsinstellingen

De Inspectie Werk en Inkomen heeft de conceptrapportage voor een bestuurlijke reactie voorgelegd aan UWV, SVB, BKWI, Inlichtingenbureau en Divosa. In dit hoofdstuk komt de kern van deze reacties aan de orde. De volledige reacties van de betrokken instellingen zijn opgenomen als bijlage.

UWV en SVB zijn verheugd dat de inspectie van mening is dat hun beleid ten aanzien van beveiliging en privacy op orde is. UWV zal haar inspanningen voortzetten om minimaal het huidige beveiligingsniveau te handhaven. SVB heeft met teleurstelling kennis genomen dat de informatiebeveiliging in de SUWI-keten als geheel niet op orde is. SVB is van mening dat maatregelen die het beveiligingsniveau op korte termijn zullen verhogen prioriteit behoeven.

Het Inlichtingenbureau geeft aan dat voor wat betreft de aandachtspunten uit het rapport die het Inlichtingenbureau raken reeds maatregelen zijn getroffen. Voorts benadrukt het Inlichtingenbureau de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad. Het Inlichtingenbureau kondigt aan dat zij naar aanleiding van deze rapportage met het BKWI in overleg zal treden om nog gerichter voorlichting aan gemeenten te geven. Het Inlichtingenbureau heeft het voornemen om in zijn nieuwsbrief aandacht te besteden aan de bevindingen van IWI en de maatregelen die gemeenten kunnen nemen. BKWI geeft aan dat de door IWI geuite verbetersuggesties gedeeltelijk reeds in gang zijn gezet. BWKI kondigt aan dat er speciale aandacht zal worden besteed aan het laten aansluiten van de aan medewerkers toegekende autorisaties bij de door deze medewerkers uitgeoefende functies.

Divosa deelt de zorgen die IWI in haar rapport uit maar geeft aan dat het onderzoek van IWI niet ingaat op de oorzaken van de aangetroffen lacunes bij gemeenten en ook niet op de oplossingsrichtingen. IWI heeft bijvoorbeeld niet onderzocht of het normenkader recht doet aan de diversiteit tussen de gemeenten. Ook zou Divosa meer inzicht willen in de representativiteit van het onderzoek. Tot slot zou Divosa graag inzicht hebben in de redenen die gemeenten aanvoeren voor de door IWI geconstateerde omissies en hun eventuele eigen oplossingen.

Nawoord IWI

IWI geeft met dit rapport inzicht in het niveau van informatiebeveiliging van SUWI-net bij de SUWI partijen. IWI constateert dat UWV, SVB, Inlichtingenbureau en BKWI de ernst van de problematiek onderkennen. Deze partijen vragen om maatregelen die het beveiligingsniveau op korte termijn zullen verhogen. Ook is het goed te zien dat Inlichtingenbureau en BKWI al een aantal verbetermaatregelen in gang hebben gezet.

De inspectie ziet in de reactie van Divosa een gedeelde zorg voor de zorgvuldige omgang van gemeenten met de gegevens van mensen die een beroep doen op een uitkering en hulp bij het vinden van werk. IWI ziet bij Divosa de intentie de beveiliging te blijven agenderen, bijvoorbeeld via de implementatie van fase 2 van Digitaal Klantdossier (2009-2010).

Divosa stelt de geldigheid van het normenkader ter discussie dat volgens BKWI onveranderd van kracht is gebleven. De inspectie stelt vast dat de wetgever voorgeschreven heeft dat ook de gemeenten de informatiebeveiliging op het zelfde niveau moeten inrichten als de andere SUWI-partijen. Zij hoeven zich daar in tegenstelling tot deze andere partijen niet jaarlijks over te verantwoorden aan de minister.

Divosa merkt op dat de inspectie de representativiteit van de steekproef niet onderbouwt. De inspectie heeft haar oordeel gebaseerd op een representatieve steekproef van 116 beveiligingsplannen van gemeenten. In aanvulling daarop heeft de inspectie diepgaand onderzoek gedaan bij 12 gemeenten waarbij bij de selectie van deze gemeenten is gekeken naar alle relevante variaties, zoals de grootte van de gemeente.

Lijst van afkortingen

BKWI	Bureau Ketinformatisering Werk en Inkomen
CWI	Centrale organisatie werk en inkomen / Centrum voor Werk en Inkomen
ISD	intergemeentelijke sociale dienst
IWI	Inspectie Werk en Inkomen
NAW	naam, adres, woonplaats
SUWI	Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
SVB	Sociale Verzekeringsbank
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
zbo	zelfstandig bestuursorgaan

Bijlagen

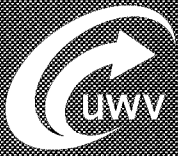
Reactie Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekering

Reactie Sociale Verzekeringsbank

Reactie Stichting Inlichtenbureau Gemeenten

Reactie Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen

Reactie Divosa

Datum

29 APR. 2009

Van

mr. ir. N.C. Maarse
T (020) 687 5791
nicole.maarse@uwv.nl

Ons kenmerk

SBK/78723

Uw kenmerk

2009/1523

Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam

Aan de Inspecteur-generaal van de Inspectie Werk
en Inkomen a.i.
de heer drs. P.H.B. Pennekamp
Postbus 11563
2502 AN DEN HAAG

Onderwerp

Conceptrapport Beveiliging en privacy in de SUWI-keten

Geachte heer Pennekamp,

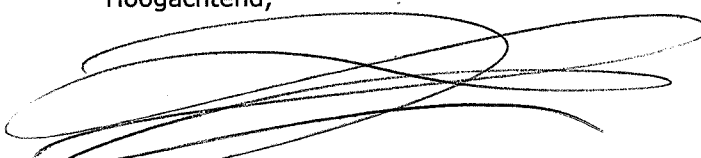
Naar aanleiding van uw verzoek om een bestuurlijke reactie op het conceptrapport 'Beveiliging en privacy in de SUWI-keten' delen wij u mede dat wij met genoegen hebben vastgesteld dat u van mening bent dat ons beleid op deze terreinen op orde is.

Naar aanleiding van de kanttekening die u maakt met betrekking tot het niet geactualiseerd zijn van de beveiligingsplannen van het CWI merken wij het volgende op. Sinds de overgang van CWI naar het UWV Werkbedrijf is er geen sprake meer van aparte beveiligingsorganisaties en beveiligingsplannen. Het UWV Werkbedrijf is opgenomen in de cyclus van UWV met betrekking tot Beveiliging en Privacy en daarmee in het beveiligingsbeleid, de beveiligingsplannen en de beveiligingsorganisatie van UWV.

U kunt er van uit gaan dat UWV haar inspanningen zal voortzetten om minimaal het huidige beveiligingsniveau te handhaven.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Dr. J.M. Linthorst
Voorzitter Raad van Bestuur

voor het leven
Sociale Verzekeringsbank

Voorzitter Raad van Bestuur
Van Heuven Goedhartlaan 1
Postbus 1100
1180 BH Amstelveen
Telefoon (020) 656 48 09

Inspectie Werk en Inkomen
T.a.v. de heer mr. H. Zeilstra,
Plv. Inspecteur-generaal a.i.
Postbus 11563
2502 AN DEN HAAG

datum	ons kenmerk	telefoonnummer
22 april 2009	RvB.195/09/ES/ptb	020 656 4809

Betreft: Conceptrapport Beveiliging en privacy in de SUWI-keten

Geachte heer Zeilstra,

Met uw brief van 14 april 2009, kenmerk 2009/1535, verzoekt u mij te reageren op de conclusies en het oordeel zoals geformuleerd door uw inspectie. Met deze brief voldoe ik aan uw verzoek.

De SVB heeft met belangstelling kennis genomen van het conceptrapport van uw inspectie inzake beveiliging en privacy in de SUWI-keten. Wij hechten waarde aan de bescherming van de ons toevertrouwde persoonsgegevens. De SVB onderschrijft daarom het belang van een goede informatiebeveiliging binnen en buiten de SUWI-keten. Uit uw bevindingen en conclusies concludeer ik dat – in het bijzonder - de SVB die beveiliging goed geborgd heeft. Dat doet mij genoegen.

Met teleurstelling heb ik kennis genomen van uw oordeel dat de informatiebeveiliging in de SUWI-keten als geheel niet op orde is, omdat de waarborgen voor informatiebeveiliging van persoonsgegevens met name bij gemeenten ontbreken. Ik merk op dat (o.m.) uit uw eerder onderzoek in 2005 al was gebleken dat het beveiligingsniveau bij gemeenten onvoldoende was. Ik heb mijn bezorgdheid hierover onder meer uitgesproken in mijn brief aan de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 29 februari 2008 (kenmerk RvB.35/08/ES/ptb). De SVB betreurt het dat het beveiligingsniveau met betrekking tot Suwinet-inkijk nog steeds niet gewaarborgd is. Uw oordeel zou immers kunnen betekenen dat de SVB en de andere organisaties (binnen en buiten het SUWI-domein) die gegevens ter beschikking stellen voor Suwinet-inkijk, hun gegevens ingevolge de Wet bescherming persoonsgegevens niet meer ter beschikking kunnen stellen. Maatregelen die het beveiligingsniveau op korte termijn zullen verhogen behoeven derhalve prioriteit.

Ik vertrouw erop u hiermee van dienst te zijn geweest.

Hoogachtend,
Sociale Verzekeringsbank

drs. E.F. Stoové
voorzitter Raad van Bestuur

Inspectie Werk en Inkomen
T.a.v. de plv. Inspecteur-generaal a.i.
De heer mr. H. Zeilstra
Postbus 11 563
2502 AN Den Haag

Geachte heer Zeilstra,

Stichting Inlichtingenbureau heeft op uw verzoek kennis genomen van het conceptrapport Beveiliging en privacy in de SUWI-keten. De bevindingen en conclusies uit het rapport spreken voor zich. Ten aanzien van de aandachtspunten uit het rapport die het Inlichtingenbureau raken zijn reeds maatregelen getroffen om deze op korte termijn te repareren.

Voor gemeenten lijkt een grotere inspanning nodig om aan het vereiste beveiligingsniveau te kunnen voldoen zoals dat in de SUWI-keten is afgesproken. Het is uiteindelijk aan de gemeenteraad om erop toe te zien dat dit daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Voor wat betreft bewustwording bij gemeenten werkt het Inlichtingenbureau reeds samen met het BKWI. De accountmanagers van het Inlichtingenbureau geven bij hun gemeentebezoeken altijd aandacht aan het onderwerp beveiliging. Op basis van rapportages die wij van het BKWI ontvangen komen ook omvang en inhoud van de verstrekte autorisaties in een specifieke gemeente aan de orde. Wij zullen naar aanleiding van dit IWI-rapport in overleg treden met het BKWI om nog gericht voorlichting te geven aan gemeenten. Ook in onze nieuwsbrief zullen wij aandacht besteden aan de bevindingen van IWI en de maatregelen die gemeenten kunnen nemen.

Met vriendelijke groet,

Drs. R. de Groot
Voorzitter bestuur St. Inlichtingenbureau

BUREAU KETENINFORMATISERING
W E R K & I N K O M E N

Inspectie Werk en Inkomen
De Heer H. Zeilstra
plv Inspecteur-generaal a.i.
Postbus 11563
2502 AN 's-GRAVENHAGE

Datum:	Ons Kenmerk:	Contactpersoon:
21 april 2009	2009/110	J. Breeman
Onderwerp:	Uw brief:	Doorkiesnummer:
Conceptrapport "Beveiliging en Privacy in de SUWI-keten"	2009/1537	(088) 7513 748

Geachte heer Zeilstra,

Het Conceptrapport "Beveiliging en Privacy in de SUWI-keten" heb ik in goede orde ontvangen. Het is mij een genoegen u hierbij de bestuurlijke reactie van het Bureau Keteninformatisering Werk en Inkomen (BKWI) te doen toekomen.

Algemeen kan worden opgemerkt dat de strekking van uw conclusies door het BKWI wordt herkend. Daarbij moet worden aangetekend dat de tweede zin uit uw conclusie wellicht scherper als volgt geformuleerd kan worden:

"De gemeenten vormen hierbij de zwakste schakel, omdat waarborgen voor informatiebeveiliging van het raadplegen van persoonsgegevens via Suwinet-Inkijk met name bij deze partij ontbreken."

Dit raadplegen is tenslotte datgene waarvoor de gemeentes verantwoordelijk zijn en waarborgen is in dit zinsverband een meervoud en geen werkwoordsvorm.

De door u in uw oordeel vervatte verbeter suggesties worden door het BKWI in dank aanvaard. Gedeeltelijk zijn deze reeds in gang gezet naar aanleiding van uw rapport "Waarborgen voor een veilig gebruik van Suwinet-Inkijk bij gemeenten en ZBO's". Zo wordt in overleg met de in de Domeingroepen vertegenwoordigde ketenpartners de bruikbaarheid van de rapportages verbeterd. Daarnaast zal het juist formuleren en toepassen van het gemeentelijke beveiligingsbeleid in samenwerking met de collega's van het InlichtingenBureau hernieuwd bij de gemeentes onder de aandacht worden gebracht. Speciale aandacht zal daarbij worden besteed aan het laten aansluiten van de aan medewerkers toegekende autorisaties bij de door deze medewerkers uitgeoefende functies.

Met vriendelijke groet,

P/O *[Handwritten signature]*

B.J. Uffen
Wnd. Directeur BKWI

Inspectie Werk en Inkomen
T.a.v. de heer mr. H. Zeilstra
Postbus 11563
2502 AN DEN HAAG

Utrecht, 28 april 2009

Onderwerp: reactie op uw rapport Beveiliging en privacy in de SUWI-keten
Onze ref.: 090121

Geachte heer Zeilstra,

Zorgvuldige omgang van gemeenten met de gegevens van mensen die een beroep doen op een uitkering en hulp bij het vinden van werk is van groot belang voor het vertrouwen van burgers in de overheid. Ik deel de zorgen die u in uw rapport uit, maar betreur het dat uw rapport geen enkel zicht op oplossingsrichtingen biedt. Gemeenten in het algemeen, op basis van een audit onder twaalf, de zwakste schakel in de beveiligingsketen noemen, is (te) makkelijk opgeschreven, maar wat is de oorzaak? En daarmee de oplossingsrichting? Dat is een gemiste kans van dit onderzoek. Ik licht mijn reactie toe.

U heeft de beveiliging en borging van privacy in de keten van werk en inkomen onderzocht en ten aanzien van de gemeenten drie niveaus bekeken. U heeft allereerst bij alle gemeenten beveiligingsplannen opgevraagd. De positieve conclusie is het stijgende aantal gemeenten dat een beveiligingsplan heeft. Ik deel uw zorg dat nog steeds niet alle gemeenten een plan hebben. Het Coördinatiepunt ICT van Divosa en VNG heeft gemeenten op dit gebied in het recente verleden veel praktische ondersteuning geboden. En ook in de nabije toekomst krijgt het onderwerp beveiliging via de implementatie van fase 2 van het Digitaal Klantdossier (DKD2) weer de nodige aandacht.

Het tweede niveau is een beoordeling van de plannen aan de hand van een normenkader, waarbij u concludeert dat vrijwel geen enkel plan voldoet aan de normen. Het is jammer dat u niet heeft gekeken of 443 gemeenten even gemakkelijk uit de voeten kunnen met dit normenkader als de enkele landelijke zbo's. Het normenkader bevat immers geen flexibiliteit, en is voor Amsterdam hetzelfde als voor Ameland. Ook is het normenkader vooraf niet goed gecommuniceerd. Alhoewel BKWI op het standpunt staat dat het normenkader ondanks de wetswijziging die deze ongeldig maakte, van kracht is gebleven zolang er niets anders voor in de plaats is gekomen, is hiermee door gemeenten nooit ingestemd. Onderzoek naar de gevolgen van de inflexibiliteit en onduidelijkheid over de status van het normenkader hadden u waarschijnlijk meer inzicht in de oorzaken van het niet voldoen van de plannen aan de normen kunnen geven. En daarmee ook oplossingsrichtingen. Gemeenten de zwakste schakel noemen, is snel opgeschreven, maar in welke richting we de oplossing kunnen zoeken voor verbetering maakt u niet duidelijk.

Krachtig voor kwetsbaar
75 jaar

1934 - 2009

Het derde niveau is een zogenaamde audit bij twaalf gemeenten. U velt op basis van uw bevindingen bij deze twaalf gemeenten een scherp oordeel over gemeenten in het algemeen, noemt uw steekproef representatief maar onderbouwt deze representativiteit nergens. In de regel noemt IWI haar bevindingen op basis van zo'n kleine steekproef indicatief.

Uw conclusies voor deze twaalf gemeenten zijn desalniettemin zorgelijk, zowel over de lacunes in organisatie als over het aanwezige kennisniveau. Temeer daar er door CP-ICT en BKWI afgelopen jaren zeer veel aandacht aan het onderwerp is geschonken. De zorgen die u uit over de brede autorisaties die toegekend zijn binnen Suwinet is een onderwerp dat wij via CP-ICT binnen de implementatie van DKD2 actief onder de aandacht van gemeenten zullen brengen, ook in overleg met BKWI.

Wat ik opnieuw mis, en dat komt waarschijnlijk ook door het ontbreken van enig inzicht in de onderzochte gemeenten (klein, groot, isd, et cetera), zijn de redenen die gemeenten aanvoeren voor de door u geconstateerde omissies en hun eventuele (eigen) oplossingen. In de nota van bevindingen geeft u daar een voorbeeld van dat helaas in uw rapport niet meer terugkomt. U constateert dat medewerkers zich terdege bewust zijn van de gevoeligheid van de persoonlijke informatie waarmee zij werken; zij zijn daarmee een achtervang voor het ontbreken van op papier geformuleerde maatregelen.

Tot slot. Divosa blijft via het werkprogramma van CP-ICT de beveiliging van persoonlijke gegevens hoog agenderen en gemeenten ook veel ondersteuning bieden bij het realiseren van een adequate beveiliging.

Met hartelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Tof Thissen", written over a horizontal line.

Tof Thissen
bestuursvoorzitter

Publicaties van de Inspectie Werk en Inkomen

2009

- R09/03 Beveiliging en privacy in de SUWI-keten
Een onderzoek naar de waarborgen van de informatiebeveiliging van Suwinet-Inkijk bij gemeenten en zbo's
- R09/02 UWV en Walvis
Achtste rapportage
- Jaarverslag 2008
- R09/01 Buiten de bijstand
Onderzoek naar mensen die afzien van een WWB-uitkering of deze niet krijgen toegekend

2008

- R08/19 Verder op weg naar integrale dienstverlening
- R08/17 Zicht op 'Iedereen doet mee'
Stand van zaken uitvoering participatiebeleid zomer 2008
- R08/15 Kansen en belemmeringen
- R08/12-13 Perspectief op duurzame uitstroom uit de WWB
- R08/11 Met invloed meer werk
Vervolgonderzoek naar het effect van klantinvloed op de re-integratie van herbeoordeelde WAO-gerechtigden
- Jaarplan 2009
- R08/10 Handhaving: Preventie boven repressie
- R08/09 De Sociale Verzekeringsbank op weg naar 2010
Tweede rapport: het verandertraject SVB Tien in 2007
- R08/08 De lerende keten
Leren door samen te werken in het stelsel voor werk en inkomen
- R08/07 Het eerste jaar
Ondersteuning van burgers in het stelsel voor werk en inkomen
- R08/06 Stap voor stap door de keten
Dienstverlening aan doorlopers WW/WWB
- Jaarverslag 2007
- R08/05 De weg naar (maat)werk
Onderzoek in de regio Oost naar de voorwaarden waaronder de activering van werklozen in de WW tot stand komt
- R08/04 UWV en Walvis
Zevende rapportage
- R08/03 Oog voor veiligheid
Vervolgonderzoek kwaliteit uitvoering kraankeuringen
- R08/02 Invoering Wia
Rapport over implementatie Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
- R08/01 Handhaven door certificeren
Een onderzoek naar het functioneren van certificerende instellingen op het terrein van asbestverwijdering

U kunt deze publicaties opvragen bij:

Inspectie Werk en Inkomen
Afdeling Strategie en communicatie

communicatie@iwiweb.nl

www.iwiweb.nl

Telefoon (070) 304 44 44

Fax (070) 304 44 45

Postbus 11563

2502 AN Den Haag

